

Informe de Seguiment – Primera fase 2024-2025

L'educació per a la sostenibilitat: Aprenentatge i desenvolupament de la competència ecosocial a l'ensenyament de Treball Social “

---

1. Dades del projecte

- 2024RSU-UB/003 “L'educació per a la sostenibilitat: Aprenentatge i desenvolupament de la competència ecosocial a l'ensenyament de Treball Social“
- Implicació: 4 assignatures, 9 grups , un total de 465 estudiants, 5 professors
- Durada: Bianual, 1/11/ 2024- 1/11/2025 primera fase i segona 1711/25-1/11/26
- Responsable : Núria Prat Bau nuriaprat@ub.edu
- PDI implicat:
  - Josep Antoni Lopez Rodríguez tonilopez@ub.edu
  - Ariadna Munté Pascual amunte@ub.edu
  - Belén Parra Ramajo belenparra@ub.edu
  - Antoni Sangrà Boladeras tonisangra@ub.edu
- Ajut concedit: 1.300 euros ; Any de la despesa: 2024 i 2025
- Concepte: *Suport expert*

2. Presentació

1.1 Dades del context d'aplicació:

Aquesta experiència d'innovació educativa s'aplica a l'ensenyament de Treball Social a 4 assignatures, una per cada curs del grau: Epistemologia del Treball Social, Treball Social Grupal, Habilitats socials i comunicatives, Identitat i rol del

treball Social. En la primera fase, situada dins del curs 24-25, hi ha implicades 2 assignatures, 2 grups i un total de 240 estudiants seguint el disseny d'aplicació proposat.

Taua1. Assignatures, grups, estudiants i professorat participant en cada fase

	Curs/ubicació dins grau	Assignatures	Grups	Nombre estudiants	Professorat
Fase 1 2024-25	1er curs Segon semestre	Epistemologia del Treball Social	2	120	Josep Antoni López Rodríguez
	Quart curs Segon semestre	Identitat i Rol del Treball Social	2	120	Antoni Sangrà Boladeras
Fase 2 2025-26	2n Curs Segon semestre	Treball Social Grupal	2	120	Belén Parra Ramajo Ariadna Munté Pascual
		Habilitats Socials i Comunicatives	3	105	Núria Prat Bau Antoni Sangrà Boladeras
		4	9	465	5

2.2 Finalitat

Aquest projecte té per finalitat desenvolupar l'aplicació de la competència ecosocial dins de l'ensenyament de treball social.

2.3 Objectius

L'objectiu general:

Introduir l'aprenentatge de la competència ecosocial en els plans docents de les quatre assignatures participants del projecte: Epistemologia del Treball

Social, Treball Social de grup i Habilitats socials i comunicatives, Identitat i Rol del Treball Social

Objectius específics:

1. Afavorir la comprensió teòrica i reflexiva de la relació entre la crisi ecosocial i la justícia social.
2. Desenvolupar competència ecosocial i les implicacions en la pràctica professional del Treball Social en les seves dimensions ontològiques, epistemològiques, ètiques i metodològiques
3. Facilitar que la competència transversal de crisi ecosocial formi part dels objectius d'aprenentatge de les assignatures implicades en la prova pilot.

3. Desenvolupament de l'actuació

La primera fase, s'ha dut a terme dins el segon semestre del curs 2024-2025 i hi han participat les assignatures de Epistemologia del Treball Social i Identitat i rol del treball social. S'han dut a terme accions d'ensenyament-aprenentatge compartides entre les dues matèries i accions específiques dins de cada una.

3.1 Activitats compartides entre matèries

Les activitats compartides entre les dues matèries implicades estan centrades a explorar la consciència ecosocial sobre les problemàtiques ambientals i la vinculació que els i les estudiants tenen o senten cap aquests i la interrelació d'aquestes amb la pràctica professional del treball social. Aquestes accions estan incloses dins del nivell I i II segons la proposta de McKinnon, 2013 per l'adquisició progressiva de la competència ecosocial, adaptada als treballadors socials.

1. **Qüestionari inicial.** Va construir-se una enquesta en format electrònic accessible a través del Campus Virtual adreçat a l'estudiantat de les assignatures participants en el projecte en 26/03/2025 (Veure a l'annex I),
2. **Exposició teòrico-pràctica** en el marc de la conferència oberta sota el títol “ **Vols conèixer com afecta el canvi climàtic a la pràctica del treball social?**” a càrrec de Núria Baeza, treballadora social experta en l'àmbit energètic de la Cooperativa AeioLuz (València) celebrada a la Facultat d'Educació el dia 02 d'Abril de 2025. Aquesta activitat va tenir per objectiu afavorir la interrelació entre la problemàtica ambiental i la responsabilitat del treball social, il·lustrant el recorregut i l'abordatge pràctic per part d'aquesta professional. Posteriorment es va fer una valoració de l'activitat a través de d'un segon qüestionari (Veure a l'annex II)

La difusió d'aquesta activitat es va fer a través d'un cartell digital específic (Veure a l'Annex III) publicat al web de la Facultat d'educació i del Departament de Treball Social i Serveis socials i als campus virtuals de les assignatures participants del projecte (<https://www.ub.edu/portal/web/dp-treball-social>; <https://www.ub.edu/portal/web/educacio/agenda/-/novetats/pagina>)

3.2 Accions d'Ensenyament–Aprentatge específiques dins de cada matèria

3.2.1 Epistemologia del TS

- **Treball d'anàlisi crític de conceptes epistemològics**

En el marc de l'avaluació continuada de l'assignatura, l'elaboració del treball grupal ha tingut com a objectiu principal promoure una anàlisi crítica de les epistemologies que sustenten la pràctica social ecosocial. A través de la construcció col·lectiva de conceptes epistemològics com ara la neutralitat, la objectivitat, el coneixement relatiu o la reificació, l'alumnat ha pogut explorar com aquests marcs teòrics incideixen en la comprensió i intervenció dels problemes ecosocials des del Treball Social.

Cada grup ha contextualitzat el concepte assignat en el seu marc històric i sociocultural, tot vinculant-lo amb les implicacions que pot tenir en la pràctica professional. Aquesta aproximació ha permès visibilitzar les tensions entre epistemologies dominants i alternatives, així com fomentar una mirada crítica sobre els sabers que orienten les accions en l'àmbit social incorporant la mirada ecosocial.

El treball grupal que es va portar a terme, amb grups conformats amb un mínim de 5 i un màxim de 7 estudiants, que correspon a 10 grups en el grup de matí distribuïts en 9 grups de 6 i 1 de 7 estudiants (total 61 estudiants); i 7 grups del grup de tarda distribuïts en 5 grups de 5 estudiants i 5 grups de 6 (total 55 estudiants).

La perspectiva ecosocial es contextualitza a partir de les nocions com biocèntrisme, relacional, justícia ecosocial i gènere i es posa en relació amb els conceptes i les qüestions plantejades, que es van treballar a l'aula a partir de diversos projectes ecosocials en els quals la disciplina del Treball Social es troba implicada de manera rellevant. Cada grup d'estudiants va analitzar la construcció del concepte assignat, tot situant-lo en el seu marc temporal i l'espai, i establint vincles amb les possibles implicacions que aquest pot tenir en la perspectiva ecosocial, així com amb les qüestions proposades per a la reflexió. Els conceptes i les qüestions abordades van ser els següents:

a. Coneixement científic vs Coneixement comú:

- Com poden el coneixement científic i el coneixement comú complementar-se en la comprensió dels problemes ecosocials?
- Quins exemples de coneixement comú poden ser útils en el treball social per abordar qüestions ambientals?.

b. Sentit comú:

- Com pot el sentit comú influir en les percepcions i les accions relacionades amb la sostenibilitat i la justícia social?
- En quins casos el sentit comú pot ser un obstacle per a la implementació de pràctiques ecosocials efectives?

c. Objectivitat vs. Subjectivitat:

- Com es poden equilibrar les perspectives objectives i subjectives en l'anàlisi de problemes ecosocials?
- Quina importància té la subjectivitat en la comprensió de les experiències individuals en el treball social?

d. Neutralitat:

- És possible mantenir la neutralitat en el treball social quan es tracten qüestions ecosocials? Per què sí o per què no?
- Com pot la manca de neutralitat afectar la intervenció en problemes ambientals i socials?

e. Raó vs Emoció:

- Com poden la raó i l'emoció treballar conjuntament per promoure el canvi ecosocial?
- Quins són els riscos de basar-se exclusivament en la raó o en l'emoció en el treball social?

f. Coneixement absolut vs. Coneixement relatiu:

- a. Com pot el coneixement relatiu ajudar a comprendre millor les diverses perspectives sobre els problemes ecosocials?
- b. Quins són els límits del coneixement absolut en la resolució de problemes complexos com el canvi climàtic?

g. Reificació-Cosificació:

- a. Com pot la reificació afectar la manera com es perceben i es tracten els problemes ecosocials?
- b. Quins són els perills de cosificar les persones en el

context del treball social i la sostenibilitat?

Els treballs es va desenvolupaven a partir d'una bibliografia específica que relaciona la matèria i la perspectiva ecosocial prèviament assignada a cada grup, la qual servirà com a base per a la reflexió teòrica i el debat col·lectiu. Aquest procés es complementava amb l'anàlisi d'una experiència pràctica escollida per cada grup, que permeti exemplificar la relació entre el concepte treballat i la pràctica professional del Treball Social.

Aquest treball representa el 40% de la qualificació final de l'assignatura i es dividia en dues parts diferenciades:

- El treball escrit, que constitueix el 30% de la nota global, haurà de presentar una argumentació coherent i ben estructurada que integri els continguts teòrics amb l'anàlisi de l'experiència pràctica.
- L'exposició oral a l'aula, que representa el 10% restant, permetrà compartir els resultats del treball amb la resta de grups, afavorint l'intercanvi de perspectives i la construcció col·lectiva de coneixement.

3.2.2. Rol i Identitat del TS

- **Debat col·laboratiu a través de l'eina Wiki.**

En un primer moment, els i les estudiants llegien i treballaven prèviament un text teòric-reflexiu extret del llibre titulat *Absències i pèrdues* de l'autora Yayo Herrero (concretament es treballen els capítols IV i VI) a través del qual vinculaven específicament les qüestions ecosocials amb el contingut temàtic de l'assignatura. En un segon moment, a través de l'eina Wiki debatien la resposta a dues qüestions plantejades pel professorat relacionades amb l'exposició teòrica-pràctica de conferència. Les qüestions que inicien el debat són:

-Yayo Herrero interpreta la mite de Frankenstein i conclou que: "La criatura de Frankenstein és un monstre del desamor". Com interpretes el mite des del treball social ecosocial?

-Amb quines intervencions del treball social ecosocial que va explicar la Nuria Baeza les podríem relacionar el concepte d'esperança activa de Yayo Herrero?

3.3 Resultats qualitatius i quantitatius

3.3.1 Activitats compartides entre matèries

A. Qüestionari inicial

Pel què fa al qüestionari inicial per explorar la consciència mediambiental dels estudiants es van comptabilitzar que un 24,1 % del total de respostes corresponents a estudiants de l'assignatura de Rol i identitat i un 37,5 % vinculats a l'assignatura d'epistemologia.

Quin curs de Grau estàs cursant?
112 respuestas

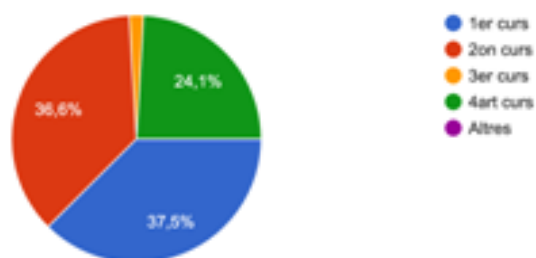

Figura 1. Gràfic de la distribució de cursos que van participar a la sessió d'exposició teòrico-pràctica amb experita

El qüestionari es anònim, disponible al Campus Virtual de les assignatures, combina respostes binàries i respostes a desenvolupar. El qüestionari està dividit en quatre seccions que fan referència a diferents dimensions de coneixement i consciència personal sobre la mirada ecosocial. El disseny del qüestionari es planteja d'acord amb cinc objectius:

1. Conèixer l'experiència prèvia que té l'estudiantat amb l'entorn natural
2. Potenciar l'aprenentatge reflexiu des dels conceptes ecosocials fundacionals
3. Explorar els dilemes i contradiccions al voltant del coneixement ecosocial
4. Permetre fer connexions amb els propis contextos locals
5. Identificar models de desenvolupament des de la consciència ecològica

Les preguntes y resultats del qüestionari són:

Secció 1 del qüestionari: Presència de l'entorn natural en la nostra vida quotidiana

- Pregunta: Interactues amb l'entorn natural?

El 86,6% d'estudiants han afirmat que Sí interactuen amb l'entorn natural i només un 9,8 han afirmat que No hi interactuen.

- Pregunta: Quines activitats hi fas? Per a què?

De les respostes, s'obté un 62 % de referències a caminar o passejar, un 18% de respostes centrades en la pràctica de l'esport i un 19 % es vinculen a altres activitats com passejar gossos o fer senderisme o excursionisme.

Secció 2 del qüestionari: consciència de l'entorn com espai de cures

- Pregunta: Quan necessites espais de calma mental, incorpores l'entorn com espai de cura?

La majoria de respostes, en un 86,6%, vinculen els espais de calma mental amb els espais de cures

- Pregunta: Quins beneficis et proporciona la realització d'activitats en l'entorn?

Les respostes d'aquesta pregunta, pràcticament el 100% fan referència a aspectes com: la tranquil·litat, la calma, la desconexió, la pau, etc.

- Pregunta: Realitzes alguna activitat o acció encarada al benefici o cura de l'entorn?

Les respostes d'aquesta pregunta, un 49,5% de l'estudiantat afirma que No fa cap activitat o acció. Les altres respostes estan centrades en activitats de recollida de residus y reciclatge.

Secció 3 del qüestionari: dimensió estructural interdependència-intergeneracional

- Pregunta: Creus que els humans son els responsables del canvi climàtic?

La majoria de respostes, en un 89,3%, fan responsables als humans del canvi climàtic.

- Pregunta: Si la resposta es No, intenta explicar breument perquè no?

En aquest bloc només s'han obtingut vuit respostes que centren els arguments en que es precisament la indústria i e sistema capitalista els causants principals del canvi climàtic.

- Pregunta: Si la resposta es SI:

Assenyala 2 accions dels humans que incideixen en el canvi climàtic a nivell global

Assenyala 2 accions dels humans que incideixen en el canvi climàtic a nivell local

En aquest bloc s'han obtingut gran part de les respostes que, en general, coincideixen a esmentar la producció global basada en l'explotació de recursos naturals, l'ús de combustibles fòssils, el transport, i la desforestació com principals accions humanes que incideixen en el canvi climàtic. A nivell local, les principals accions que apunten són les deficiències en el reciclatge, el mal ús de plàstics i residus, i l'ús del vehicle privat.

Secció 4 del qüestionari: Problemes ecològics i el Treball Social

- Pregunta: Els problemes ecològics estan connectats amb les intervencions del treball social?

En aquesta pregunta un 53,6% de respostes afirmen que els problemes ecològics estan connectats amb les intervencions del treball social. Un 41,8% respon que no ho sap.

- Pregunta: Si la resposta es No, intenta explicar breument perquè no?

En aquest bloc només hi ha sis respostes que fa referència a què el treball social no té responsabilitat sobre els problemes del medi ambient.

- Pregunta: Si la resposta es Si, assenyala quins efectes dels problemes ecològics estan connectats amb les intervencions del treball social

Les respostes obtingudes han categoritzat quatre tipus d'efectes amb que els problemes ecològics es vinculen a les intervencions del TS: efectes en la salut mental i física de les persones; efectes en la qualitat o nivells de vida de les persones i comunitats; efectes en els territoris que fan augmentar la pobresa i la desigualtat; efectes que provoquen migracions o refugiats climàtics.

- Pregunta: Quines intervencions o estratègies creus que es poden fer des del Treball social per una justícia ecològica?

Las respostes són més disperses, però hi ha un bloc majoritari de respostes centrades en l'educació, la sensibilització o conscienciació ecològica. Altres respostes estan focalitzades a promoure el treball social comunitari, l'accés universal a l'energia o a la intervenció política.

En relació als resultats obtinguts en la secció 1 del qüestionari s'observa clarament com l'estudiantat manté una relació pròxima amb el medi ambient. Aquests resultats mostren que en general els valors ecològics estan presents en la seva vida personal. Els resultats de la secció 2 mostren com majoritàriament vinculen la naturalesa i el medi ambient amb espais de desconexió, de calma i cures. A la secció 3 es mostra com els coneixement

vinculats a la dimensió estructural de la problemàtica mediambiental l'estudiantat reconeix els efectes de les formes de vida humanes sobre el medi ambient. També assenyalen, a grans trets, algunes interconnexions entre les causes i els efectes locals i globals del canvi climàtic i la seva relació estructural. A la secció 4 del qüestionari majoritàriament l'estudiantat entén que sí que els problemes ecològics estan connectats amb el treball social, encara que en el moment de concretar en quina manera, les respostes són més aviat genèriques.

En general els i les estudiants a través de les qüestions plantejades poden explorar les seves accions personals i la seva consciència mediambiental. A través de les respostes obertes es posa de manifest que els elements culturals i polítics són rellevants per entendre el canvi climàtic. Els resultats també mostren com els i les estudiants vinculen la natura i el medi ambient amb espais de tranquil·litat i calma per la seva cura personal. També en el qüestionari es pot apreciar com l'estudiantat comença a fer tímidament connexions entre la problemàtica mediambiental amb la seva pràctica professional. Mostrem alguns exemples de les respostes extretes del qüestionari:

“Passejar amb el meu gos, amics, parella o familiars. Perquè es relaxant estar en contacte amb la natura.” (E7)

“Per mi les activitats a la natura em proporcionen benestar mental, reducció de l'estrès, connexió amb l'entorn, millora de la concentració i desenvolupament físic.” (E8)

“Els problemes ecològics afecten directament les condicions de vida de les persones, especialment les més vulnerables, ja que tots alguns dels efectes que produeix són desplaçaments forçats per desastres naturals, augment de la pobresa, pèrdua de recursos naturals, i sobretot problemes molt perjudicials per la salut degut a la forta contaminació.” (E9)

B. Exposició teòrico-pràctica amb experta convidada.

Van assistir un total de 114 estudiants entre matí i tarda dels quals 30 participants corresponien a la matèria d'identitat i rol i 84 a la matèria d'epistemologia. La participació dels estudiants d'aquestes matèries tenia un caràcter obligatori donat que hi havia una activitat d'aprenentatge d'avaluació continuada implicada. La resta de participants eren estudiants de les altres assignatures implicades en el projecte però sense cap activitat específica fins el curs següent. Per raons de salut majors es va haver de fer un canvi de dia que va afectar la planificació inicial i segurament va tenir implicacions en l'assistència.

En relació a la sessió i exposició teòrica i l'enquesta de valoració realitzada als estudiants, es destaca que el 50% i el 70% de els i les estudiants es mostren satisfets amb els continguts de la sessió i afirmen que aquests els han servit

per ampliar coneixements relacionats amb la matèria ecosocial, tal com s'expressa a mode d'exemple en les següents aportacions:

“He entès millor com el canvi climàtic afecta les persones més vulnerables i com el treball social pot ajudar a fer front a aquestes desigualtats.” (E1)

“La difusió per una justícia energètica perquè la població siguin més conscients dels seus usos de l'energia.” (E2)

3.3.2 Activitats E-A de la matèria Epistemologia del Treball Social

Els treballs elaborats pels estudiants han permès aprofundir en l'anàlisi crítica dels impactes socioambientals des d'una perspectiva ecosocial. En total, s'han desenvolupat 17 treballs grupals, amb la participació de 116 estudiants, que han abordat qüestions teòriques i reflexives vinculades a les implicacions de l'economia verda i la justícia social.

Aquestes produccions han facilitat l'exploració de les dimensions ontològiques i epistemològiques que sovint queden ocultes darrere de la crisi ecosocial, els límits planetaris i l'emergència climàtica. A través del treball col·lectiu, s'ha afavorit la superació de les nocions antropocèntriques i androcèntriques, promovent una visió ecosistèmica i interdependent entre totes les formes de vida. Així mateix, s'ha impulsat un replantejament profund de les nocions de benestar i de les necessitats humanes, vinculant-les a la cura del planeta com a eix central de la pràctica professional del Treball Social.

A mode d'exemple s'exposen alguns fragments amb reflexions dels treballs elaborats pels estudiants on es pot observar la perspectiva ecosocial adoptada en l'anàlisi:

“[...] realizamos un recorrido por la evolución del concepto de neutralidad desde la modernidad hasta las corrientes críticas y posmodernas, abordando su influencia en la práctica profesional del Trabajo Social y en los marcos de intervención contemporáneos. Prestamos especial atención al enfoque ecosocial y a los desafíos que plantea la emergencia climática, donde la supuesta neutralidad se confronta con la urgencia de tomar partido por la justicia ambiental y social.” (E1)

“Especialmente en profesiones como el Trabajo Social, es necesario dejar atrás la idea de un conocimiento neutro y apostar por una epistemología comprometida con la realidad social y ambiental.” (E1)

“Desde una mirada crítica y ecosocial, se sostiene que el Trabajo Social no puede ser neutral. [...] El compromiso del Trabajo Social consiste en escuchar, acompañar, y defender los derechos de quienes sufren exclusión o injusticia, reconociendo que su bienestar está directamente ligado al contexto social, económico y también ecológico.” (E3)

“Esta comprensión se conecta de forma sustancial con los principios del modelo eco-social, una perspectiva de análisis e intervención que concibe las personas como seres interdependientes y ecodpendientes, incrustados dentro de redes de relaciones sociales, culturales y ecológicas.” (E4)

“La razón y la emoción son elementos complementarios y la interacción de estos dos elementos es clave para promover un verdadero cambio ecosocial. [...] Las emociones como indignación, miedo o esperanza motivan el cambio social porque nos conecta con el sufrimiento tanto ecológico como humano.” (E5)

Els resultats d'aquests treballs mostren una capacitat creixent de l'estudiantat per identificar les connexions entre els models de desenvolupament econòmic, les nocions i les desigualtats socials, així com per proposar alternatives des d'una perspectiva ecosocial. Aquesta tasca ha contribuït significativament a l'assoliment dels objectius del projecte, especialment pel que fa a la comprensió teòrica i reflexiva de la crisi ecosocial.

3.3.3 Activitats E-A de la materia de Rol i identitat del Treball Social

En relació a les activitats E-A de reflexió i debat proposades a través de l'eina Wiki es van comptabilitzar 45 treballs . Aquests partien de les qüestions presentades pel professor vinculades a l'exposició teòrica de l'experta i les implicacions ecosocials en la construcció del rol professional.

El Wiki és una eina disponible en el campus virtual que en termes generals permet l'escriptura col·lectiva com un processador de text obert i accessible. El funcionament del Wiki està vinculat a l'edició per diversos usuaris de manera asíncrona d'una pàgina o pàgines amb marcadors HTLM. En el context de l'assignatura de Rol i identitat l'ús del Wiki està relacionat amb la millora de l'aprenentatge actiu i el foment de la reflexivitat i la comprensió de conceptes clau del temari. L'activitat del Wiki té la finalitat de permetre a l'estudiantat una comprensió més significativa i integrada dels diversos sabers que estan presents en les lectures i els temes treballats a l'aula.

En relació als aspectes d'aprenentatge el *Wiki* afavoreix el desenvolupament de metodologies col·laboratives i facilitar que l'estudiantat vagi reconstruint la informació i els coneixements que van elaborant de forma individual i/o col·lectiva al voltant d'un determinat tema. En aquest cas vinculat a la integració de la perspectiva ecosocial en la seva construcció professional. Aquesta activitat de Wiki s'elabora d'acord amb la mateixa configuració tècnica en el Campus Virtual. Per tant, l'estudiantat ha d'elaborar un Wiki individual i un col·laboratiu. Els dos formats de *Wiki* s'elaboren alhora i son complementaris. L'activitat del *Wiki* també es complementa amb l'activitat

presencial de classe, que en el cas de l'adaptació de l'activitat al projecte d'innovació es va vincular a l'exposició teòrica de l'experta convidada. El Wiki està orientat per qüestions prèvies que pretenen afavorir la reflexió dels continguts treballats a l'aula i la comprensió de les lectures.

En aquesta activitat específica vinculada al projecte d'innovació docent, s'ha dissenyat el wiki a partir de l'activitat a l'aula (exposició teòrica-pràctica) realitzada per la professional experta en treball social ecosocial (Nuria Baeza) i una lectura vinculada al temari de l'assignatura i connectada també a la perspectiva ecosocial. Per això, es va seleccionar una la lectura de l'autora Yayo Herrero, que es antropòloga, educadora social, enginyera agrícola, professora i activista ecofeminista. L'autora es especialista en ecologia social i s'han seleccionat dos capítols del seu llibre Absències i pèrdues de temàtica ecofeminista. L'estudiantat haurà de posar en relació aquests textos amb el contingut treballat a l'aula amb la professional experta Nuria Baeza. Per facilitar l'inici de la reflexió de l'estudiantat el professor planteja uns qüestions prèvies que ajudin a relacionar les dues propostes:

-Yayo Herrero interpreta la mite de Frankenstein i conclou que: "La criatura de Frankenstein és un monstre del desamor". Com interpretes el mite des del treball social ecosocial?

-Amb quines intervencions del treball social ecosocial que va explicar la Nuria Baeza les podríem relacionar el concepte d'esperança activa de Yayo Herrero?

Fent una anàlisi dels treballs s'observa que s'assoleixen els resultats d'aprenentatge situats en el nivell 1 com del nivell 2 de l'escala McKinnon (2013). Els estudiants reflecteixen elements de reflexió sobre les connexions del món natural i l'impacte de la crisi ambiental amb els seus entorns propers així com també anticipen l'impacte d'aquest en el seu futur context professional. Els resultats alhora mostren comprensió sobre el paper del Treball Social en la transició ecosocial. Els i les estudiants identifiquen com les injustícies ecosocials venen determinades per factors econòmics, socials, culturals i històrics del model de desenvolupament capitalista globalitzat. Aquests resultats queden reflectits en comentaris aportats mateixos estudiants. En mostrem alguns exemples:

"La idea d'esperança activa que planteja Yayo Herrero es pot relacionar directament amb algunes de les intervencions que Núria Baeza va compartir. En particular, la seva tasca per construir alternatives des de la cooperativa i les seves intervencions contra la pobresa energètica reflecteixen un treball social que no es resigna a gestionar l'exclusió, sinó que impulsa transformacions reals. L'esperança activa no és una espera passiva, sinó el desig compromès amb el canvi: promoure vincles comunitaris, fomentar la participació veïnal i crear estratègies col·lectives per afrontar les injustícies, especialment aquelles derivades de la crisi climàtica i social." (E3)

“Algunas de las intervenciones que mencionó Núria Baeza, como los huertos comunitarios, los proyectos de apoyo mutuo o los espacios de participación vecinal, son ejemplos claros de cómo se construye el futuro desde lo pequeño. Desde el Trabajo Social, promover este tipo de iniciativas es una forma concreta de resistencia y de cuidado colectivo. Es creer que otra forma de vivir es posible y actuar en consecuencia, aunque sea con pasos pequeños.” (E4)

“D’aquesta manera, en el treball social es pot aplicar la idea d’una ciència que no intenti dominar la natura realitzant les següents accions: 1) Posant la vida al centre, prioritzant el benestar de les persones i del planeta per sobre del benefici econòmic; 2) Integrant la dimensió ecològica en les intervencions: promovent hàbits sostenibles, defensant drets ambientals com a drets socials (accés a aigua neta, habitatge digne, aire net, etc.). 3) -Col·laborant amb iniciatives comunitàries ecosocials que promoguin l’autogestió, l’agroecologia o el suport mutu. 4) Adoptant una mirada sistèmica, que entengui que els problemes socials (exclusió, pobresa, violència) estan connectats amb el model econòmic i ecològic global.” (E5)

“En conjunt, la lectura i la conferència m’han fet reflexionar sobre el sentit del treball social avui. No es tracta només d’atendre situacions individuals, sinó d’impulsar canvis estructurals i culturals que permetin sostenir la vida en comú. Incorporar la mirada ecosocial no és una opció, sinó una necessitat si volem continuar treballant per la justícia social en un context de crisi ambiental i social.” (E6)

5. Conclusions

Pel que fa a l’assignatura de Rol i identitat podem afirmar que les accions plantejades han permès assolir els objectius previstos, especialment en l’àrea de l’objectiu específic 1. *Afavorir la comprensió teòrica i reflexiva de la relació entre la crisi ecosocial i la justícia social.* A nivell de resultats d’aprenentatge, s’ha observat com els estudiants, en general i en alt percentatge de respostes, han assolit aprenentatges del nivell 1 de l’escala McKinnon (2013) que tenen a veure amb la construcció reflexiva i conceptual de les seves relacions personals amb la natura. A més a més, s’ha pogut apreciar com des d’una òptica de la pràctica professional els i les estudiants han pogut situar en l’àrea d’intervenció comunitària les possibles accions professionals en aquest àmbit de la intervenció. Això vol dir, que els i les estudiants han estat capaços de comprendre que les arrels de la injustícia climàtica ve determinada pels elements estructurals i polítics del nostre model de desenvolupament. Per tant, també podem afirmar que en alguns casos els i les estudiants, en el seu treball de reflexió a l’activitat de la Wiki també son capaços d’indagar en les relacions entre les qüestions ambientals i les desigualtats socials i assoleixen així, fins i tot, el nivell 2 d’aprenentatge de l’escala McKinnon (2013). En aquest sentit, també l’instrument del qüestionari també ha estat útil per ajudar a l’estudiantat a situar la problemàtica des del seu pla personal per després portar al reflexió a l’àmbit professional. En tot cas, l’orientació general de les respostes reafirma la

importància que té l'aprenentatge de la competència ecosocial en el marc de l'ensenyament i la pràctica del Treball Social.

Pel que fa a l'assignatura d'Epistemologia del Treball Social, les activitats desenvolupades han contribuït de manera significativa a l'assoliment dels objectius del projecte pel què fa a l'objectiu específic 1, facilitant la comprensió teòrica i reflexiva de la relació entre crisi ecosocial i justícia social. Tanmateix, en relació amb l'objectiu específic 2 —*Desenvolupar competència ecosocial i les implicacions en la pràctica professional del Treball Social*— s'ha evidenciat una dificultat per part de l'estudiantat de primer curs per vincular els continguts teòrics amb l'aplicació pràctica en l'àmbit d'intervenció. Aquesta limitació pot estar relacionada amb el nivell inicial de formació professional dels estudiants, i caldrà tenir-la en compte en les fases següents del projecte per reforçar la connexió entre teoria i pràctica.

6. Valoració dels implicats

La valoració del professorat implicat el desenvolupament de la primera fase del projecte en general es positiva tant l'execució de les accions previstes com en els primers resultats d'aprenentatge que s'aprecien en les activitats d'ensenyament –aprenentatge aplicades i els eines utilitzades. També l'alumnat, en general, ha rebut positivament les propostes formatives que s'han proposat. La participació estava condicionada per les activitats d'aprenentatge vinculades a l'avaluació continuada de les mateixes assignatures.

Tanmateix, aquesta primera fase ha posat de manifest la necessitat d'incidir amb més profunditat en els aspectes ontològics i epistemològics del Treball Social, especialment en relació amb la deconstrucció i reconstrucció de les mirades i posicionaments que els estudiants adopten davant situacions amb implicacions ecosocials. Aquesta reflexió és clau per fomentar una comprensió crítica i transformadora que permeti identificar les arrels estructurals de les injustícies ambientals i socials i per orientar les possibles accions professionals des d'una perspectiva ecosocial.

Aquest enfocament ha de ser reforçat en les properes fases del projecte, especialment en el treball amb estudiants de primer curs, per facilitar la connexió entre els continguts teòrics i la seva aplicació en contextos d'intervenció professional.

7. Continuïtat i elements de millora

Els resultats actuals afavoreixen més claredat sobre quines han estat les facilitats/dificultats i oportunitats identificades a l'aplicació feta pel professorat de les dues matèries pilot. Pel què fa a les eines educatives generals aplicades, es confirma que el qüestionari ha sigut útil sobretot per assolir el nivell I; i l'activitat de la conferència per part d'una professional experta ha facilitat l'assoliment integrat tant del nivell I -conscienciació i interpel·lació des

del jo personal- com el II - interrelació entre la pràctica professional i la justícia ecosocial. El fet que la conferenciant sigui treballadora social reforça el procés d'identificació del context i àmbit de pràctica ecosocial, a més de la integració d'aquesta perspectiva dins de les seves funcions professionals futures. Els treballs específics dins de cadascuna de les matèries han permès consolidar una integració del nivell II en el cas de Rol i identitat ubicada en el context de quart curs i en el cas d'Epistemologia del TS , l'activitat d'aprenentatge reforça una comprensió més elaborada del nivell I i s'apunta una progressió cap el nivell II.

Es detecten alguns aspectes millorables en l'aplicació a la matèria d'epistemologia per tal d'afrontar les dificultats relacionades amb la ubicació curricular de l'assignatura (primer semestre , primer curs) que fa més difícil el trencament onto-epistèmic sense que l'alumnat tingui encara unes bases consolidades de l'objecte i les funcions i rol professional. Com aspectes de millora s'apunta d'una banda, afegir alguna acció específica que complementi el qüestionari com algun recurs audiovisual o cinematogràfic evocador per exemple el documental seriat amb perspectiva regenerativa *Hope* i una selecció de textos breus com a suport pel treball de nocions onto-epistèmiques ecosocials. Per exemple: Textos com la Carta del Cabdell Seattle (1855 entre altres treballs contemporanis de poesia o assaig breu. També es podria implicar els /les estudiants a aplicar les nocions teòriques indagant en la selecció de supòsits i exemples concrets de problemàtiques ecosocials properes a seva realitat i territoris locals.

Entenem que reforçar la base onto-epistèmica és imprescindible fixar les bases del paradigma ecocentric com quelcom integrat en tots els nivells, metodologies, ètiques implicades en la pràctica del treball social.

Aquests elements ens seran d'utilitat per abordar la segona fase del projecte (curs 2025-2026) centrada en el disseny d'una eina educativa, basada en casos de pràctica real, que han de facilitar una comprensió integrada i completa de les dimensions (onto-epistèmiques; metodològiques, ètiques i polítiques i rol professional actualment fragmentades en matèries. De manera que els casos pràctics ens serveixin per treballar els tres nivells de la competència amb independència de la matèria i del lloc curricular on aquestes estiguin ubicades.

Les dificultats expressades pel professorat implicat a primer curs i quart aporten orientacions per al disseny d'elements específics que ajudin a consolidar el primer nivell de consciència ecosocial dins dels casos pràctics. El fet que aquests es basin en tres relats de pràctica professionals reals enforteix la comprensió de la perspectiva ecosocial en els seves dimensions (onto-epistèmiques; metodològiques, ètiques i polítiques) dins del rol professional del treball social i possibilitar la relació entre les injustícies ecosocials i la pràctica del treball social en tots els seus tres nivells (micro-meso i macro), .

8. Difusió de l'experiència

Cartell de difusió de la xerrada i exposició de la professional experta

Imatge de l'exposició teòrica de la professional experta

Imatge de l'exposició teòrica de la professional experta

Agenda | 25-03-2025

CONFERÈNCIA: L'EDUCACIÓ PER LA SOSTENIBILITAT

Agenda | 19-03-2025

Imatge de la difusió a la Web de l'Escola de Treball Social

Detall

02 abr

VOLS CONÈIXER COM AFECTA EL CANVI CLIMÀTIC A LA PRÀCTICA DEL TREBALL SOCIAL?

Dates:

02-04-2025

Horari:

12:30-14:00h i 16:00-17:30h

Organitza:

Grup de Treball PECO-TS IDP (Perspectiva Ecosocial a l'ensenyament del Treball social)

Lloc:

MATÍ: Sala de Graus Margarida Comas (Edifici Migdia I 4art pis).
 TARDA: Sala de Graus Rosa Roig (Edifici Migdia I 3er pis)

Afegeix-ho a l'agenda (iCal)

VOLS CONÈIXER COM AFECTA EL CANVI CLIMÀTIC A PRÀCTICA DEL TREBALL SOCIAL?

Imatge de la difusió a la Web de la Facultat d'Educació

9. Referencies

McKinnon, J. (2013). The Environment: A Private Concern or a Professional Practice Issue for Australian Social Workers? *Australian Social Work*, 66(2), 156–170. <https://doi.org/10.1080/0312407X.2013.782558>

McKinnon, J. (2008). Exploring the nexus between social work and the environment. *Australian Social Work*, 61(3), 256–268. <https://doi.org/10.1080/03124070802178275>

10. Annexes

Annex 1. Qüestionari per explorar la consciència mediambiental

Sección 1 de 5

Qüestionari consciència ecosocial

Objectius:

- Conèixer l'experiència prèvia en relació al rol que té l'entorn natural en la teva vida personal
- Potenciar l'aprenentatge reflexiu des conceptes eco-socials fundacionals
- Explorar dilemes i contradiccions al voltant del coneixement ecosocial
- Permetre fer connexions amb els propis contextos locals
- Identificar models de desenvolupament des de la consciència ecològica

Quin curs de Grau estàs cursant?

☐ 1er curs

☐ 2on curs

☐ 3er curs

☐ 4art curs

☐ Altres

En el marc de quina assignatura respos el qüestionari?

Texto de respuesta corta

Sección 2 de 5

Presència de l' entorn natural a la nostra vida quotidiana

Descripción (opcional)

Interactues amb l'entorn natural?

☐ Si

☐ No

☐ NS/NC

Quines activitats hi fas? Per a què?

Texto de respuesta larga

Sección 3 de 5

Consciència de l'entorn com a espai de cures

▼

⋮

Descripción (opcional)

Quan necessites espais de calma mental, incorpores l'entorn com espai de cura?

☐ si

☐ no

☐ NS/NC

Quins beneficis et proporciona la realització d'activitats en l'entorn?

Texto de respuesta larga

Realitzes alguna activitat o acció encarada al benefici o cura de l'entorn?

Texto de respuesta corta

Sección 4 de 5

Dimensió estructural: interdependència-intergeneracional

>

⋮

Descripción (opcional)

Creus que els humans son els responsables del canvi climàtic?

☐ si

☐ no

☐ NS/NC

Si la resposta es No, intenta explicar breument perquè no?

Texto de respuesta larga

Si la resposta es Si:

Assenyala 2 accions dels humans que incideixen en el canvi climàtic a nivell global

Assenyala 2 accions dels humans que incideixen en el canvi climàtic a nivell local

Texto de respuesta larga

Sección 5 de 5

Problemes ecològics i treball social

Descripció (opcional)

Els problemes ecològics estan connectats amb les intervencions del treball social?

☐ si

☐ No

☐ NS/NC

Si la resposta es No, intenta explicar breument perquè no?

Texto de respuesta larga

...

Si la resposta es Si, assenyalat quins efectes dels problemes ecològics estan connectats amb les intervencions del treball social

Texto de respuesta larga

Quines intervencions o estratègies creus que es poden fer des del Treball social per una justícia ecològica?

Texto de respuesta larga

Annex 2. Enquesta de valoració de l'activitat de l'exposició teòrica

ENQUESTA DE VALORACIÓ DE LA CONFERÈNCIA "Vols conèixer com afecta el canvi climàtic a la pràctica del treball social?" (02/04/2025)

B I U

Enquesta anònima per conèixer la vostra valoració de l'activitat i de la ponent

En termes generals, com valoreu la conferència de la treballadora social Nuria Baeza?

1 2 3 4 5

Malament ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Molt bé

En termes generals, quins aspectes claus t'emportes de la conferència?

Texto de respuesta larga

Com creus que pots integrar la justícia energètica en el teu dia a dia, i/o ja ho fas?

Texto de respuesta larga

Creus que el contingut de la conferència t'ha aportat nous coneixements aplicables a la teva futura pràctica professional?

1

2

3

4

5

Poc

☐

☐

☐

☐

☐

Molt

Has pogut vincular el contingut de la conferència als continguts de l'assignatura?

☐ Sí

☐ No

☐ NS/NC

Observacions sobre com podem millorar un acte similar

Texto de respuesta larga

Annex 3.

Taula 1. Fases d'aplicació, matèries, activitats i metodologies d'E- A aplicades per incorporar la perspectiva ecosocial

Curs	Assignatures implicades	Activitats	Metodologia E-A
Curs 2024-2025	Epistemologia del Treball Social	Explorar la consciència i accions personals vinculades amb les qüestions ambientals i estils de vida Identificar les bases ontològiques i epistemològiques del antropocentrisme i els impactes en l'ecosistema	Qüestionari per explorar la consciència ambiental Exposició teòrica Treball crític-reflexiu entorn els impactes socioambientals de 5 projectes/mesures de desenvolupament d'economia verda i la justícia social.
	Rol identitat del Treball Social	Identificar les implicacions en la construcció del rol professional	Qüestionari per explorar la consciència ambiental Exposició teòrica Activitat col·laborativa a través Wiki
Curs		Relacionar les problemàtiques eco-socials i la seva relació amb el TS.	Anàlisi basat en problemes (ABP)

2025-2026	Treball Social Grup	Problematitzar qüestions de degradació ambiental amb la perspectiva estructural Analitzar els impactes socials per als grups precaritzats	Disseny 2 casos pràctics de conflictes ambientals locals Guia d' anàlisi per a profunditzar en els casos pràctics.
	Habilitats Socials i comunicatives	Aplicar la dimensió eco social a la intervenció Integració micro-meso-macro nivell Contínuum persona, grup i comunitat	Simulació grupal "Joc de rol" Enregistrament Guia d' anàlisi per a profunditzar en els casos pràctics

Taula 2. Instruments i criteris d'avaluació dels resultats d'aprenentatge de la dimensió ecosocial

	Activitats d'aprenentatge	Instruments	Criteris d'avaluació
Nivell 1	Exploració inicial de la consciència ambiental (individual)	Qüestionari estudiants participants	- Estableix connexions personals- natura - Adopta un sentit de responsabilitat comunitària
Nivel II	Exposició teòrica y Debat de 2 casos pràctics Exercici anàlisi (petit grup)	Anàlisi temàtic del contingut dels exercicis d' anàlisi	- Els textos presenten consistència argumentativa i reflexiva sobre: a) La relació dels problemes ambientals amb la injustícia social y el Treball Social. Els arguments inclouen: b) La dimensió local-global c) Els impactes en comunitats vulnerables d) Consideracions ètiques (riscos i beneficis)
Nivel III	"Role Playing" de 3 pràctiques de Treball Social de grup i les seves habilitats comunicatives associades amb la lent ecosocial	Anàlisi temàtic de contingut de les tres pràctiques escenificades gravades	- Preparació del context del problema ecosocial - Revisió de literatura específica ecosocial - Reconeixement de la teoria TS grups i les seves habilitats aplicades - Integració holística dels aspectes estructurals (socials, econòmics, ambientals); la dimensió local-global del problema, perspectiva de cures i drets de la natura